

Henrihs Soms (Daugavpils Universitāte)
1917. GADA LATGALES LATVIEŠU KONGRESS: DALĪBNIKI
UN ACULIECINIEKU ATMIŅAS

Atslēgas vārdi: *Latgales kongress, vēstures avoti, kongresa dalībnieki.*

Kongresā piedalījās ap 350 dalībnieku, no tiem 232 delegāti ar balsstiesībām. Svinīgajā gājienā piedalījās ap 20 – 30 tūkstošu atbalstītāju. Kongresa otrās dienas divās fotogrāfijās fiksēti 117 Franča Trasuna viedokļa atbalstītāji un 72 Franča Kempa piekritēji. Pēc nemierīgās pirmās dienas mājās aizbrauca vairāki dalībnieki. Kongresa dalībnieku saraksts nav saglabājies. Kongresa gaita netika stenografēta. Pieņemtās rezolūcijas tika iesniegtas redkolēģijai (Valerija Seile, Vladislavs Rubulis u. c.), kura 1917. gada 15 (28).maijā, 17 dienas pēc kongresa, rezolūcijas pilnībā publicēja „Latgolas Pagaidu Zemes Padūmes Ziņojumā”. Līdz tam laikraksts „Drywa”, „Jaunais Vārds”, „Brīvais Strēlnieks” publicēja atsevišķas rezolūcijas un sniedza pārskatu par to saturu.

Iespējams, ka arhīvu fondos Latvijā un ārpus tās ir iegūluši pagastu delegātu vēlēšanu protokoli. Līdz šim pētnieki nav izmantojuši arhīvu liecības. Šī apstākļa dēļ nozīmīgi ir tā laika preses materiāli un kongresa aculiecinieku atmiņas. Vēstures avotu analīze pašlaik ļauj atpazīt vairāk nekā 60 kongresa dalībniekus. Šo personu loku iespējams paplašināt, ja sarakstā iekļauj kongresa organizācijas komisijas locekļus un kongresā izveidotās Latgales Pagaidu zemes padomes locekļus (36 personas), kuru dalība kongresā nav dokumentāli pierādīta.

Vēstures literatūrā Rēzeknes kongresu mēdz saukt par baznīckungu kongresu. 1917. gadā mūsdienu Latgales teritorijā bija 66 katoļu draudzes. Ja katra draudze uz kongresu virzīja savu pārstāvi, tad katoļu garīdznieku īpatsvars nevarēja būt lielāks par ceturto daļu (66 no 232). Daži pētnieki uzskata, ka kongresā piedalījies ap 30 garīdzniekiem. Precīzākas ziņas par garīdznieku dalību kongresā var iegūt, pētot draudžu prāvestu biogrāfijas.

Nozīmīgākās tā laika publikācijas par kongresa norisi ir laikrakstā „Līdums”, „Drywa”, „Jaunais Vārds”, „Liauzu Bolss”, „Brīvais Strēlnieks”. Pēc šīm publikācijām iespējams rekonstruēt tā laika norises Rēzeknē, arī kongresa gaitu. „Jaunais Vārds” (1917, 5., 6., 10. maijs) ir minējis 17 dalībnieku uzvārdus. Laikraksts „Drywa” (1917, 1. maijs) norāda, ka kongresā bija pieteikušies 30 runātāji, bet uzvārdi nav minēti.

Atmiņas par Latgales kongresu ir uzrakstījuši vairāki dalībnieki – Francis Kempis, Juris Pabērzs, Jānis Rubulis, Jāzeps Rancāns, Pēteris Lazdāns, Jānis Velkme. Lielākā daļa no tām rakstītas krietnu laiku pēc 1917. gada kongresa. Piemēram, J. Velkme atmiņas rakstījis jau mūža nogalē. Savukārt J. Pabērza atmiņas publicētas kongresa 10. gadadienā 1927. gadā. Tas ļāva autoram kritiski izvērtēt kongresa diskusijas, izsakot simpātijas F. Kempa nostājai. F. Kempis kongresa iespaidus atainojis 20 gadus pēc notikušā – kultūrvēsturiskajā apcerējumā „Latgales likteņi” (1938). Viņa versijā noteicēji Rēzeknes kongresā bijuši garīdznieki un visapkārt valdījusi eiforija, kas nav ļāvusi izdiskutēt novadam svarīgos jautājumus vēl pirms kongresa.

Latgales kongresa norises analizējuši pētnieki Miķelis Bukšs, Alfrēds Goba, Pēteris Pudulis, Tadeušs Puisāns, Staņislavs Škutāns, Ādolfs Šilde u. c., kā arī trimdas un Latvijas sabiedriskie darbinieki. Tajos dominē kongresa pieņemto lēmumu un to īstenošanas izvērtējums. Mazāk ir ziņu par pašu kongresu 1917. gadā.